

Το εργασιακό άγχος στους εκπαιδευτικούς: Από τη διεθνή και ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική στις πιέσεις εκτός και εντός σχολείου"

Γ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Καθηγητής

Διοίκησης και Οικονομικών της Εκπαίδευσης

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΑΓΧΟΥΣ

□ Ορίζεται:

1. ως μία υποκειμενική κατάσταση δυσφορίας που βιώνει ο εργαζόμενος
2. ως «αντίδραση του σώματος σε κάθε υπερεπιβάρυνση που αντιμετωπίζει...»
3. «...είναι η ενεργοποίηση του οργανισμού ως αντίδραση σε απαιτήσεις ή απειλές.» (Hans Selye)
4. «...είναι το αποτέλεσμα της ενεργητικής αλληλεπίδρασης του ατόμου με το περιβάλλον του κι ότι μπορεί να έχει φυσιολογικές, ψυχολογικές και κοινωνιολογικές παραμέτρους...» (Lazarus)
5. ως απάντηση στα ερεθίσματα που δέχεται από το περιβάλλον του.
6. ως αποτέλεσμα της αντίληψης του εργαζομένου ότι υπάρχει ανισορροπία ανάμεσα στις απαιτήσεις της εργασίας και στην ικανότητά του να ανταποκριθεί σε αυτές.
7. Το επαγγελματικό άγχος είναι μια κατάσταση που προκύπτει από την αλληλεπίδραση των συνθηκών εργασίας και των ατομικών χαρακτηριστικών των εργαζομένων

ΠΕΝΤΕ (5) ΠΑΓΙΔΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

- 1. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΠΟΡΟΥ**
- 2. Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΓΝΩΣΗΣ) ΑΠΟ ΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΣΕ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΑΓΑΘΟ**
- 3. Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΕΠΙΒΙΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ**
- 4. Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ**
- 5. ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΙΣΟΤΙΜΙΑ.**

Διεθνείς Οργανισμοί

- ΔΝΤ: Προς μια παγκόσμια αγορά της εκπαίδευσης
- Παγκόσμια Τράπεζα: σχολική αγορά ως επίθεση στη φτώχεια
- ΟΟΣΑ: Η εργαλειοθήκη της νέας παγκόσμιας εκπαιδευτικής τάξης
- ΠΟΕ: Εμπορικοποίηση της γνώσης και η ένταξή της στις εμπορεύσιμες υπηρεσίες

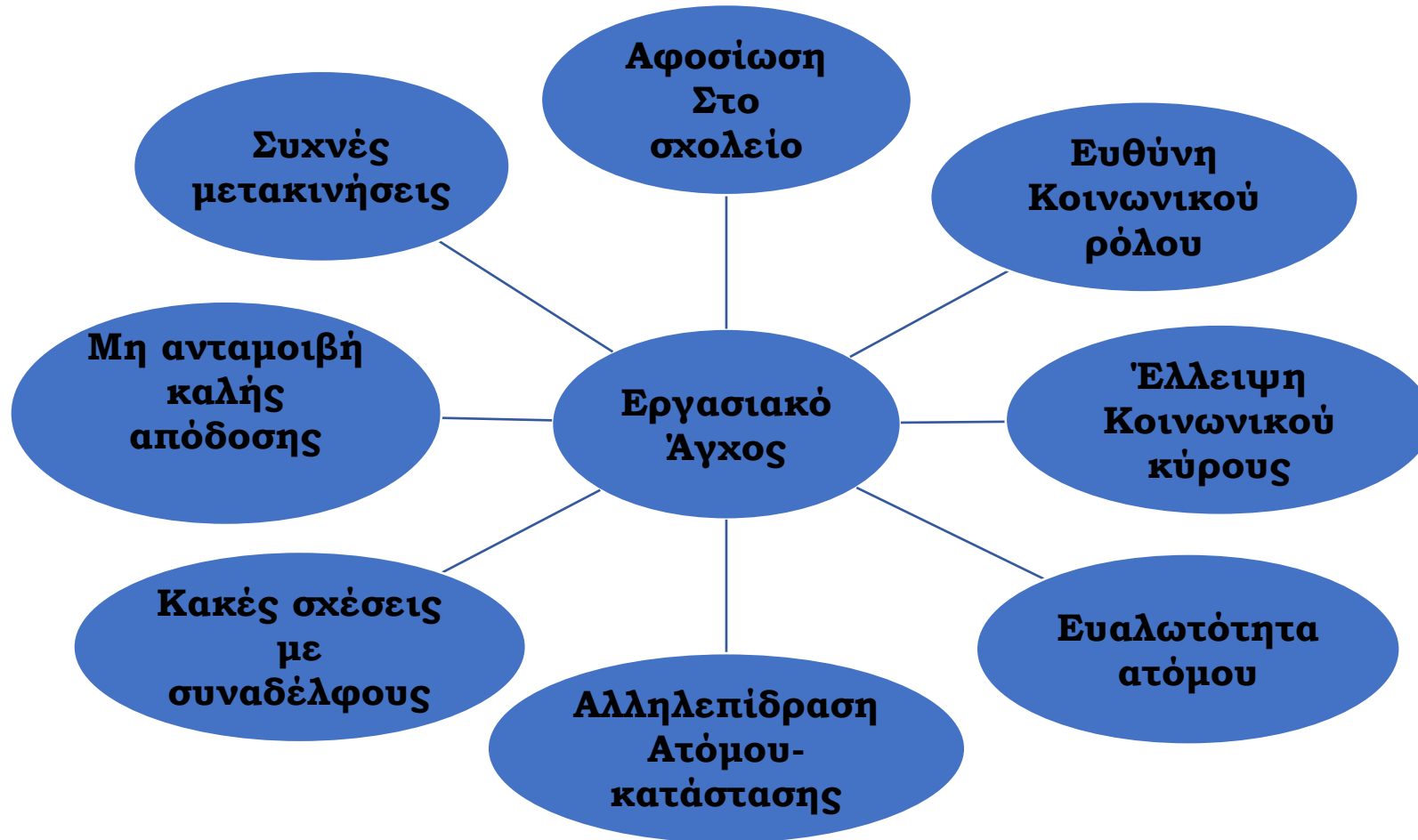
Παγκοσμιοποίηση

- Οικονομική λογική φιλελεύθερου τύπου,
- Εργαλειοποίηση των εκπαιδευτικών συστημάτων(ανθρώπινοι πόροι),
- Εμπορευματοποίηση,
- ανταγωνισμός

Εθνική Πολιτική

- Αποκέντρωση
- Αυτονομία,
- Ατομικισμός,
- New Public Management,
- Αξιολόγηση.

Αίτια (σύμφωνα με ένα σύνολο ερευνών)

Αιτίες που προκαλούν άγχος (Κυριακου, Sutcliffe, 1978)

Συμπτωματολογία Άγχους

Συμπτώματα άγχους

Νοητικά

αδυναμία συγκέντρωσης,
αυξημένη λήθη,
αυξημένα σφάλματα,
αυξημένη ονειροπόληση,
ασθενής κρίση,
αδυναμία λογικής σκέψης,
αναποφασιστικότητα κ.α.

Συμπεριφορικά

απουσίες από την εργασία,
τα συχνά λάθη,
ατυχήματα,
κατανάλωση ουσιών,
διαταραχές ύπνου,
ανησυχία,
νευρικότητα

Συναισθηματικά

κατάθλιψη,
ευερεθιστότητα,
φόβος αποτυχίας,
χαμηλή αυτοπεποίθηση,
κλάμα, ένταση,
αγωνία,
αυτοκτονικές τάσεις,

Αιτίες εργασιακού άγχους των διευθυντών

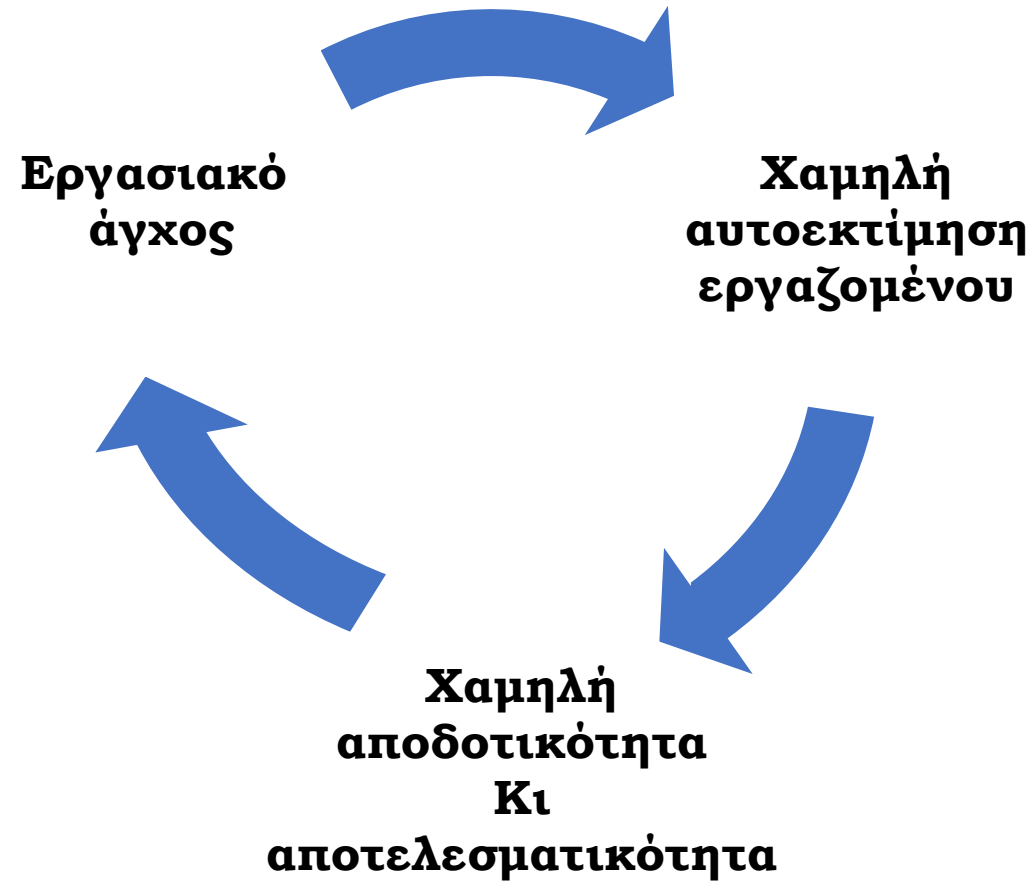
Συνέπειες εργασιακού άγχους: α) Για τον εργαζόμενο

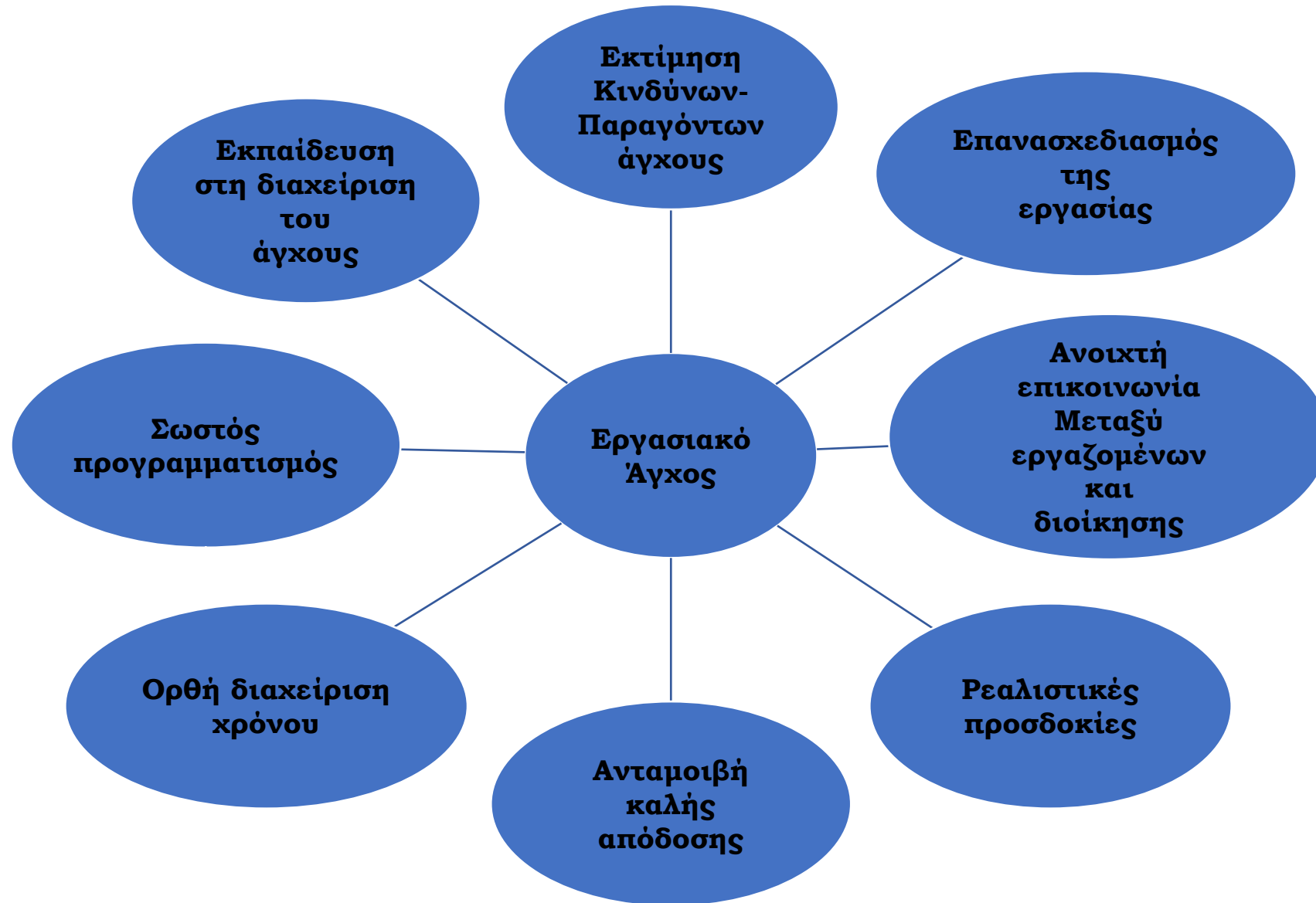
Συνέπειες εργασιακού άγχους: β) για τον οργανισμό -σχολείο

Ο κύκλος του άγχους

Τρόποι διαχείρισης του άγχους

Μοντέλο κοινωνικών σχέσεων (Quick & Quick 1984)

ΣΥΝΘΗΚΕΣ/ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ/ ΠΗΓΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ ΤΟ ΑΓΧΟΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

1^η προσέγγιση: Διάκριση σε εξωγενείς και ενδογενείς

α) Εξωγενείς

- υπερβολικός φόρτος εργασίας,
- έλλειψη συνεργασίας
- δυσάρεστο εργασιακό περιβάλλον

β) Ενδογενείς

- ατομικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας όπως π.χ. η απογοήτευση και ο θυμός που μπορεί να προκύψει από τις υπερβολικές προσδοκίες στην εργασία.

2^η προσέγγιση: Διάκριση σε παράγοντες που οφείλονται στη δυσκολία του επαγγέλματος και στα χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού

Παράγοντες που οφείλονται στη δυσκολία του επαγγέλματος (κατά προτεραιότητα)

- Διδασκαλία των μαθητών που δεν έχουν κίνητρα και είναι απείθαρχοι στην τάξη,
- Αδυναμία των εκπαιδευτικών να διαχειριστούν θέματα σχετικά με χρονικές προθεσμίες, εργασιακούς φόρτους και ενδεχόμενες αλλαγές.
- Αποτίμηση του έργου τους από τους άλλους,
- Δύσκολες ή απαιτητικές σχέσεις με τους συναδέλφους τους και τη διοίκηση,
- Άσχημες εργασιακές συνθήκες.

Ωστόσο, το άγχος που θα βιώσει ο κάθε εκπαιδευτικός είναι μοναδικό και εξαρτάται από τη ιδιαίτερη, πολυσύνθετη αλληλεπίδραση

- των στρεσογόνων πηγών
- της προσωπικότητας,
- των αξιών,
- των ικανοτήτων
- των ξεχωριστών συνθηκών που βιώνει ο καθένας

3^η Προσέγγιση: Διάκριση παράγοντες σε σχετικούς με τον οργανισμό, την εργασία και τα χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού

Οι Klassen και Chiu (2010) πρότειναν ένα διαχωρισμό των παραγόντων που οδηγούν στο επαγγελματικό άγχος/στρες των εκπαιδευτικών σε:

- **Σχετικούς με την εργασία,**
 - η κακή διαχείριση του χρόνου
 - ο εργασιακός φόρτος
- **Σχετικούς με τον οργανισμό,**
 - η σύγκρουση ρόλων,
 - η αμφισβήτηση ρόλων,
 - η λήψη αποφάσεων,
 - το αρνητικό κλίμα,
 - η ανασφάλεια
- **Προσωπικά χαρακτηριστικά,**
 - η ηλικία,
 - το φύλο
 - ο τύπος προσωπικότητας.